

De geschiedenis van de Hillegondakerk

1 de vroegste geschiedenis

Het ligt voor de hand, dat de donk vanwege de hoge ligging in de omringende moerassen een potentieel geschikte occupatieplaats was voor de mens die zich toen in dit gebied bevond. Vermoedens bestaan dat het in de Romeinse tijd, in het begin van de jaartelling, een versterkt punt is geweest, van waaruit men Hellenium - de Rijn- en Maasmonden - goed kon overzien. De autochtone bewoners in dit gebied waren de Friezen die het gebied tussen Noord-Duitsland en Vlaanderen bewoonden.

Na het verval van het gezag na de dood van Karel de Grote bouwden de plaatselijke heersers, de graven van Holland, een grote machtspositie op.

Men zegt, dat de versterking of wachttorenen van de Romeinen op de donk door graaf Dirk II is versterkt en uitgebouwd tot een kasteel of donjon. De voorloper van de huidige Hillegondakerk moet een kapel bij deze donjon zijn geweest.

Arnulfus, oudste zoon van Dirk II en Hiledegardis, zou in 993 goederen hebben geschonken aan de abdij van Egmond, waarbij Bergan, een versterkte plaats of gehucht ten zuidwesten van de Rijn. In 1083 bevestigde graaf Dirk de bezittingen van de abdij, waarin Bergan wordt genoemd met drie hoeven. De kerk wordt hierin vreemd genoeg niet genoemd.

Anderen verhalen dat dit niet juist is, en dat in een oorkonde uit 1028 sprake is van een gift door de bisschoppen Ansfridus en Adelbold aan het klooster Hohorst, later Benedictijner abdij van Sint Paulus te Utrecht, van goederen waaronder de kerk te Rotta.

Deze kerk van Rotta zou dan de kerk van Hillegersberg zijn, de moederkerk van Bleiswijk, Zevenhuizen, Kralingen en Noordwest-Rotterdam en gewijd aan Sint Willebrord en Sinte Hillegardis. De kerk van Hillegersberg moet rond het jaar 1000 - tussen 993 en 1025 - gesticht zijn, waarschijnlijk door de bisschoppen van Utrecht, aangezien noch de graaf van Holland, noch de abt van Egmond aanspraak maakte op het collatierecht.

Het bovenstaande wordt thans, zeer recent, weer betwijfeld: de kerk te Rotta zou aan een kreek, genaamd Rotta, aan het huidige Weena hebben gestaan, en slechts tijdelijk - vanwege de hoge waterstanden van ± 1160 tot 1300 - zou de bewoning van Rotta op de hogere gronden van Hillegersberg hebben plaatsgehad. Na 1300 zou de moederkerk weer op de oude plaats aan het Weena

uitnodiging

U wordt van harte uitgenodigd voor het bezoeken van een bijeenkomst, die de vereniging op maandagavond 19 november 1979 organiseert in Rest. "De Plas", Straatweg 107.

Deze avond voor leden en belangstellenden begint om 20.30 uur (vooraf: ledenvergadering om 20.00 uur, alleen leden) Het thema luidt:

Wat doen ze met onze wijk?

Meer bijzonderheden vindt U op blz. 14.

INHOUDSOPGAVE	blz.
De geschiedenis van de Hillegondakerk	1
Hillegersberg Schiebroek en Terbregge	4
Rotterdamse Monumentenzorg	5
De Adrianalaan	7
Het structuurplan Rotterdam-Noord	9
Bergse Plassen in de aandacht	11
De sluiswachter vertelt ...	13
Wat doen ze met onze wijk?	14

vereniging stedenbouwkundig wijkbehoud hillegersberg schiebroek en terbregge

- Wijde A - zijn gevestigd.

Men betwijfelt dan ook of in Hillegersberg rond het jaar 1000 een parochiekerk heeft gestaan, wellicht wel een kapel behorende bij een elders gelegen moederkerk. Bij de tijdelijke bewoning zou deze dan de rol van de moederkerk hebben waargenomen.

Een duidelijk beeld van de stichting van de Hillegondakerk is dus moeilijk te reconstrueren.

Was de kerk een kapel bij een oude donjon? Was het een dochterkerk van een elders gelegen moederkerk of was het een parochiekerk in een dun bewoonde omgeving?

Er is in elk geval een samenhang tussen kerk en kasteel, is het niet bij de stichting, dan wel bij het ruimtelijk patroon en bij de verwoesting van beide gebouwen in 1426.

2 de huidige kerk

De huidige Hillegondakerk van de Hervormde gemeente Hillegersberg is een driebeukige pseudo-basiliek in de late gotiekstijl, met een langwerpige schip dat iets - maar te weinig voor lichtvensters - boven de smallere zijbeuken uitsteekt.

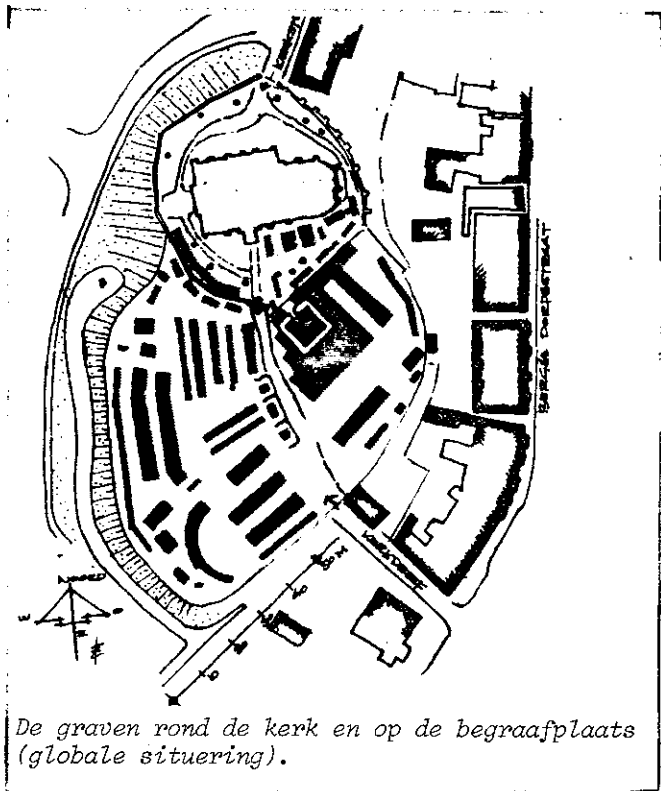
Schip en zijbeuken zijn gescheiden door ronde kolommen, onderling verbonden door spitsbogen. Het schip wordt afgedekt met een houten tongewelf, met houten trekbalken daaronder; de zijbeuken hebben kwartronde tongewelven.

Aan de westzijde bevindt zich de zware ingebouwde toren, versterkt met steunberen en afgedekt met een ingesnoerde naaldspits, bedekt met leien en bekroond met een torenhaan.

Aan de oostzijde is, zoals bijna bij alle kerken, het koor gericht - georiënteerd - op de heilige stad Jeruzalem.

3 de ontwikkeling van de kerk

De oudste gegevens over de kerk spreken van een éénbeukige kerk van $\pm 10 \times 17$ meter, voorzien van een rechtgesloten koor van $\pm 6 \times 6$ meter, gebouwd van grote 13e eeuwse moppen. De toren werd in de tweede helft van de 14e eeuw gebouwd.

De graven rond de kerk en op de begraafplaats (globale situering).

Indien deze kerk nog een voorganger heeft gehad in de vorm van een houten kapel, zoals ook de kerk van Overschie, dan is daar in elk geval niets nader over bekend.

Kerk en kasteel werden in 1426 verwoest tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten. In welke mate de kerk werd verwoest of beschadigd is niet bekend.

Bij de herbouw of herstelling van de kerk werd deze voorzien van een groter koor, gepaard gaande met een nieuwe oostgevel en een verhoging van schip en toren. Hierna, in de eerste helft van de 16e eeuw, werd de kerk voorzien van zijbeuken, waardoor de toren werd ingebouwd en opnieuw verhoogd.

Als een laatste fase in de groei van de kerk kan men de bouw in 1687 beschouwen van het nieuwe koor met de driezijdige koorafsluiting, mogelijk nog voorafgegaan door een verlenging van het oude rechthoekige koor.

Hierna werd in 1739 de huidige dakruiter gebouwd, en in 1783 ontstond de grote aangebouwde consistorie.

Deze ontwikkeling van de kerk is uitgebreid onderzocht door de Oudheidkundige Dienst van Rotterdam, tezamen met de kasteelruïne.

Op bijgaande tekeningen is de reconstructie van kerk en ruïne en de relatie tussen beide in beeld gebracht.

4 in "hervormde handen"

Vóór de Reformatie waren alle kerken bestemd en bedoeld voor de Rooms-Katholieke dienst; in hoeverre er toen sprake was van een scheiding tussen schip en koor is niets bekend, evenmin als van andere zaken welke bij de overname door de Hervormden - toen Gereformeerden - aanwezig waren en werden verwijderd uit de kerk.

Slechts bekend is, dat de beelden in veiligheid werden gebracht door deze op het kerkhof te begraven, dat de schilderijen onder pleister werden verborgen en dat de altaren werden afgebroken. Uit oude rekeningen bleek verder, dat de kerk van glazen en houtwerk was beroofd, en dat de verkoop van kerkelanden noodzakelijk was om de schade uit de godsdiensttwisten te herstellen. De preekstoel is wel bewaard gebleven en onlangs - in 1975 - gerestaureerd.

In het kerkinterieur vindt men verder oude eiken betimmeringen, oude kerkbanken voor de autoriteiten, een herenbankje, en verder het koperwerk, lezenaar, kandelaars en lichtkronen. De kerkeradskamer heeft een stucplafond en schoorsteen in de Louis XVI-stijl.

Als gevolg van de Reformatie was de kerk zeer sober geworden. De kleurige beglazing was verdwenen.

Langzamerhand keerden de gebrandschilderde ramen weer terug, weliswaar geen bijbelse voorstellingen meer, maar o.a. diverse wapens van bij voorbeeld Hillegersberg, Schieland, Holland en Rotterdam, van de glasschilders Willem van Kleef en Pieter Lover.

Deze ramen verdwenen bij het uitbreken van de raamtraceringen. Eind 18e eeuw bevatten de vensters gewoon vensterglas.

In later periode zijn er ook een paar gebrandschilderde ramen van Marius Richters aanwezig geweest, maar ook deze zijn thans uit de kerk verdwenen en in particulier bezit.

De geschiedenis van de Hillegondakerk vervolg

5 de restauratie

De gehele kerk is in de oorlogsjaren, ca. 1941-1945, ingrijpend gerestaureerd door particulier initiatief (Vereniging Oud-Hillegersberg en Rotteban). De leiding had de architect Herman van der Kloot Meyburg.

Bij deze restauratie heeft men de fundering, welke door versmalling en ondermijning bij de aanleg van graven in de kerk zeer slecht was, geheel hersteld. Verder bleek uit grondboringen dat het koor deels rustte op veen en op een vrij jonge opgebrachte laag grond.

Bovendien ligt op korte afstand van het koor een grondkerende muur, die een hoogteverschil van ca. 3 meter moet overbruggen. Dit maakte dat het koor door grondverschuivingen ernstige scheuren vertoonde, en vrijwel geheel moest worden herbouwd. Dit was overigens ook reeds in 1856 gebeurd.

Ook de toren was aangetast door onvoldoende fundering en muurdoorbrekingen. Naast gebreken in het metselwerk waren ook de kaspanten bij de oplegging verrot en misten zij hun onderling verband, waardoor een zijwaartse druk op de gevels werd veroorzaakt.

De restauratie

Behalve herstel van bovengenoemde gebreken, met gebruikmaking van veel oude 13e eeuwse steen, heeft men verder de bepleistering van de buitenzijde verwijderd, nieuwe bakstenen raamtraceringen aangebracht, en in het interieur het nodige gewijzigd in de bankenopstelling.

Recente restauraties zijn die in 1975 van de houten klassicistische preekstoel en van de dakruiter. Er is een actie gaande om het uit 1922 daterende Walcher-orgel te vervangen, dit met behoud van het orgelfront dat nog aanwezig was van een ouder orgel, namelijk het in 1830 door Abraham Meere sr gebouwde.

Nadat het orgel oorspronkelijk stond op de scheiding van koor en schip werd het in 1920 verplaatst naar de torenzijde. De huidige bedoeling is achter het huidige front een nieuw orgel te bouwen in de trant van dat van Abraham Meere met aanpassing van de huidige opstelling.

Thans zijn er zeer dringende onderhoudswerkzaamheden noodzakelijk aan de omringende kerkmuur, welke op sommige plaatsen zeer aangetast of zelfs ingestort is, en aan de smeedijzeren hekwerken aan de noord- en zuidzijde van de kerk. Er bestaat zelfs het gevaar, dat door de slechte conditie van de grondkerende muur aan de oostzijde door het grote verschil in grondhoogte bij verschuiving ernstige schade aan het koor kan ontstaan.

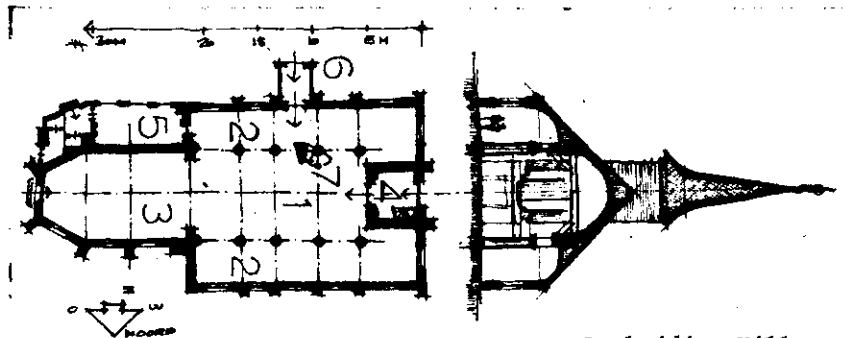
6 buiten de kerk

Rondom de kerk werd in de 17e eeuw (1626) een ringvormige muur gebouwd. De huidige muur vertoont bij de toegangen het gebruik van zogenaamde drie-klezoren in het metselwerk.

Aangezien men dit pas sedert de 18e eeuw deed, zijn ook bij de muur de nodige restauratiewerkzaamheden in het verleden geweest.

Het hekwerk aan de noordzijde - de Kerkstraat - is een zeldzaam hekwerk uit de Louis XV-periode; het dateert uit 1761. Het bestaat uit een tweedelig hoofdhek, waardoor vroeger de koetsen het kerkterrein opreden, met aan beide zijden een smal personenhek, bestaande uit gepunte spijlen, verbonden en afgedekt door gebogen verbindingsstaven.

Het middenhek heeft aan de onderzijde fraai smeedwerk met daarin het stichtingsjaar.

De huidige Hillegondakerk

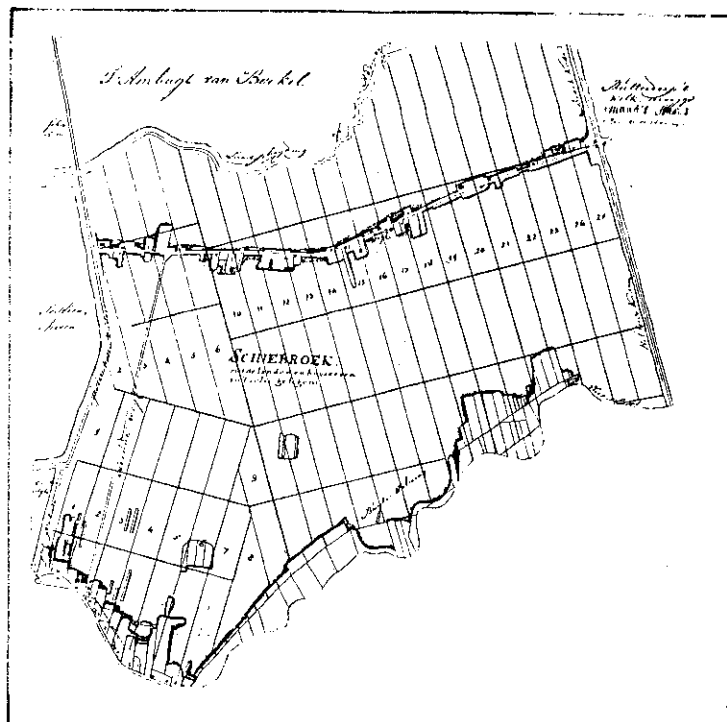
- 1 middenschip
- 2 zijbeuken
- 3 koor met absis
- 4 toren
- 5 consistorie
- 6 toegangsportaal
- 7 preekstoel

De smid Cornelis Nieuwenhuyzen uit Den Haag heeft het uitgevoerd naar ontwerp van Joh. de Lezenne. Het hekwerk draait aan hardstenen zuilen, waarvan de middenzuilen worden bekroond met georneerde vazen, bebeeldhouwd door Barent Prins, terwijl de buitenzuilen een hardstenen bol dragen. Aan de middenzuilen hingen vroeger nog koperen lantaarns.

Het hekwerk aan de zuidzijde is, hoewel kleiner, van een zelfde ontwerp en uitvoering. Niet duidelijk is, of het uit een zelfde periode stamt, of dat het is nagemaakt in later tijden.

Oorspronkelijk werd er in de kerk, in de ruïne en binnen de kerkmuur begraven. Na 1832 werd in de kerk begraven verboden.

Bij het groeiende inwoneraantal bleek het nodig de begraafplaats buiten de kerkmuur uit te breiden en zo ontstond de huidige terrasvormige begraafplaats, tegen de zuidflank van de donk en omsloten door bebouwing, het water en hoog opgaand geboomte.

TE KOOP

Linksstaande kaart geeft het droogleggingsplan van Schiebroek uit 1771 weer. In werkelijkheid meet deze kaart 40 bij 40 cm.

Een copie van deze kaart op werkelijke grootte, met daarbij een korte toelichting, is in beperkte mate verkrijgbaar. Wanneer U slechts f 3,50 overmaakt op postgironummer 3 880 381 van de Vereniging Stedenbouwkundig Wijkbehoud te Rotterdam, worden kaart en toelichting U thuisbezorgd.

Die het eerst komt, het eerst maalt, maar leden hebben tot 15 november 1979 voorrang. Buiten Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge kan helaas niet worden geleverd (maar misschien weet U daar een bezorgadres - of U komt op onze propaganda-avond van 19 november!).

WIE?..

WIE WEET IETS VAN DEZE STEEN?

Van een particulier die in het bezit is gekomen van een grijze gevelsteen van 34 bij 25 cm, dik 5 cm, ontvingen wij het verzoek mee te werken bij het verkrijgen van gegevens over de steen en het huis waar deze bevestigd moet zijn geweest. De tekst op de steen luidt:

*De eerste steen gelegd door
Franciena van IJperen oud 2 jaar
Den 9 September 1882.*

Ook wij hebben belangstelling voor dergelijke gegevens.

Willen degenen die weten waar nazaten van de familie Van IJperen wonen - of de nazaten zelf - contact opnemen met de vereniging?

hillegersberg schiebroek terbregge

DRIE DELEN VAN ROTTERDAM, DIE SAMEN ONS WOONGEBIED VORMEN, maar die daarboven nog een andere functie hebben, als recreatiegebied voor veel Rotterdammers uit andere stadsdelen. Zij komen genieten van wat onze wijken te bieden hebben aan ruimte, natuurschoon en sfeer.

Toen een aantal jaren geleden voor het eerst plannen voor grootschalige bebouwing binnen ons woongebied werden voorbereid, ontstond de eerste actie die erop gericht was om flatbouw in het nog "dorpse" Hillegersberg tegen te houden. Desondanks werd de Olympusflat gebouwd, maar de plannen voor een hoge flat bij Lommerrijk (in de Bergse Achterplas) kregen enkele jaren daarna (1973) geen kans meer en werden tegengehouden.

Mensen uit de wijk, die toch met bezorgdheid zagen hoe "de stad" het steeds meer ging winnen van "het dorp", dikwijls ten koste van aanzicht en sfeer, vonden elkaar in de Vereniging Stedenbouwkundig Wijkbehoud. Sommigen vanuit de gehechtheid aan het oude, anderen vanuit een zekere onvrede met het feit, dat de gemeente "zomaar deed" zonder dat er van beleidsuitgangspunten sprake was.

Onze inmiddels twee jaar oude vereniging heeft leden van verschillende pluimage. Dit zult U kunnen constateren wanneer U de verscheidenheid aan artikelen leest die ook in deze verenigingspublicatie te vinden zijn.

De publicatie laat ook zien, hoeveel werk er door bestuur en leden wordt verzet, enthousiast en met kennis van zaken.

Wilt U meer over onze vereniging weten? Voor meer zakelijke gegevens (samenstelling bestuur en commissies, doelstellingen enz.) is een folder beschikbaar.

Deze folder wordt U op aanvraag graag toegezonden door mevrouw S.H. Kuperus-Gret, Bergse Plaslaan 11, telefoon 224314.

Rotterdamse monumentenzorg

Negentienhonderdvijfenzeventig: het internationale monumentenjaar. Alom bezint men zich op de waarde van hetgeen er over is uit de tijd van het voorgeslacht. Kastelen, kerken, boerderijen, woonhuizen, maar ook stads- en dorpsgezichten. Tal van boeken verschijnen: trotse ("Friesland monumentaal") en waarschuwende ("Nederland zal ons een zorg zijn"). Provincies en gemeenten besluiten méér aan monumentenzorg te gaan doen: Noord-Brabant gaat inventariseren welke waardevolle objecten niet op de Rijksmonumentenlijst (kunnen) voorkomen; Den Haag richt een eigen - bescheiden - monumentenbureau op. De waardering voor het historische in de eigen omgeving stijgt alom, al zal een zekere mate van nostalgie daaraan niet vreemd zijn.

Donkere wolken zijn er "slechts" van financiële zijde. Enerzijds is er meer vraag naar restauratie, anderzijds is de nationale economie minder voorspoedig. Tussen 1973 en 1979 ontstaan evenwel in alle provincies "monumentenwachten", die monumenten minstens jaarlijks inspecteren, kleine noodreparaties verrichten en vooral tijdig waarschuwen voor dreigende gevaren en zo aanzienlijke herstelkosten kunnen voorkomen.

Wat doet Rotterdam?

In het begin van de zeventiger jaren heeft het Historisch Genootschap Roterodamum een lijst gepubliceerd van objecten die naar zijn mening op een gemeentelijke monumentenlijst horen te staan. In 1975 verzorgt de gemeente een extra uitgave van haar kwartaalblad "Rondvraag". Hierin wordt op enthousiaste wijze over een Rotterdams monumentenbeleid geschreven; speciaal wordt gewezen op het werk dat wordt gedaan om in stadsvernieuwingsgebieden de beeldbepalende en beeldondersteunende panden te inventariseren (het is overigens een wettelijke bepaling dat die panden in die gebieden zo veel mogelijk moeten worden gespaard). Bovendien wordt een ambtelijke werkgroep in het leven geroepen die een gemeentelijk monumentenbeleid, compleet met monumentenverordening, moet ontwerpen. Op 26 augustus 1976 rapporteert die werkgroep positief aan het college van B en W. Sindsdien heerst er stilte. Erger nog: wanneer er iets is te horen, slaat vrijwel steeds de schrik je om het hart. Maar ter zake.

Amsterdam heeft 6800 (!) monumenten op de rijkslijst staan. Maar ook Leiden met ± 1000 en Den Haag met ± 750 (om slechts enkele te noemen) slaan Rotterdam geheel. Op 14 mei 1940 is het historische Rotterdam in vlammen opgegaan, en het is geen wonder dat het aantal monumenten hier laag is: slechts ± 120.

Men zou dan verwachten dat dit geringe aantal met alle liefde wordt omringd: omringd qua zorg en qua omgeving. Helaas: 1975 was slechts een opflikkering. Met de lijst van Roterodamum is officieel niets gebeurd, laat staan met de inventarisatiekaart van Hillegersberg/Schiebroek. De ontwerp-monumentenverordening is op financiële gronden (of ongeïnteresseerdheid?) bij B en W gestrand.

Alleen Delfshaven mag zich in enige belangstelling verheugen, hoewel daar naast goede werken afschuwelijke geschiedvervalsing plaats vindt. Van karakteristieke dorpsgezichten in Charlois, IJsselmonde, Overschie en Hillegersberg schijnt men geen weet te hebben. Ongegeneerd zullen er aan de Laurenskerk vierkante dozen met rechthoekige kijkgaten worden gebouwd, ondanks protesten van Roterodamum en de Bond Heemschut.

Men verheugt zich dat een klooster aan de Goudse Rijkweg door een administratief verzuim niet op de definitieve monumentenlijst is geplaatst en dus gemakkelijk gesloopt kan worden, en er werd geen traan gelaten toen de ernaast staande kerk, die wél op de lijst prijkt, uitbrandde. De Koninginnekerk hoeven we alleen maar te noemen.

Op het randje positief is dat de gemeenteraad met de kleinst mogelijke meerderheid de Karottenfabriek redt, overigens mede omdat er van particuliere zijde passende

vereniging stedenbouwkundig wijkbehoud hillegersberg schiebroek en terbregge

mogelijkheden voor worden gezien. Kort en goed: het is bedroevend gesteld met het monumentenbeleid van Rotterdam.

Hoe dan?

Wat zou een gemeentelijk monumentenbeleid moeten inhouden? Het mooist is, wanneer er vele geldmiddelen zijn om al wat maar enigszins interessant is in de beste staat te brengen en te houden. Maar geld is een betrekkelijke zaak. Het is veel meer urgent, dat men zich bewust is van waardevolle elementen en dat men daar naar handelt.

Het handhaven van bepaalde gebouwen is maar één aspect. Evengoed hoort hierbij, dat de omgeving van die gebouwen passend is, blijft of wordt. En vaak is het zelfs een omgeving zonder een bijzonder gebouw. Het gaat dan om een bepaald karakter of een bepaalde sfeer in een straat, in een buurt. Dan zal bijvoorbeeld nieuwbouw dat karakter moeten handhaven, zo mogelijk versterken en zeker niet mogen aantasten. Sloop kan jammer zijn, maar niet passende nieuwbouw is nog veel erger.

Want dat is misschien wel het grootste gevaar en in elk geval het grootste probleem in karakteristieke buurten: het nieuwe dringt zich in het oude(re) en wil groter zijn. Het is gemakkelijk de schuld in de schoenen van bijvoorbeeld architecten te schuiven, maar de vergroving zit in ons allen. We willen in een groter huis wonen; we hebben meer over voor het interieur dan voor het exterieur van ons huis, ons kantoor; we kunnen niet meer met fietsen en auto's tezamen op de zelfde weg rijden.

Wat wil de vereniging?

Wij, de Vereniging Stedenbouwkundig Wijkbehoud, willen dat er een gemeentelijke instelling komt die zich met dit soort zaken bezig houdt. Die zorg heeft voor de officiële monumenten, maar ook voor panden die op een gemeentelijke lijst

zouden moeten staan. Die het onderhoud van dergelijke panden in de gaten houdt. Die karakteristieke buurten vastlegt en zorgt dat nieuwbouw daar past - strenger naarmate het karakter waardevoller is. Die de bevolking voorlicht en bewust maakt. En, als het mogelijk is nu of later, gelden voor restauraties kan toewijzen.

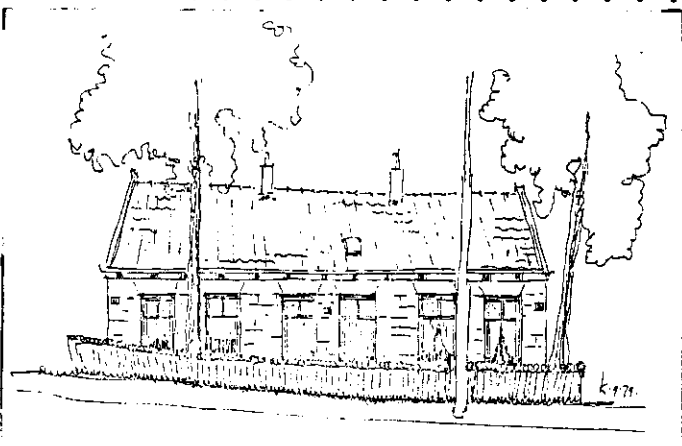
Een instelling die waakt voor het monumentale en daarmee, in veel breder verband gezien, waakt voor de leefbaarheid in de vorm van het eigene van de stad en zijn onderdelen. Want niet alleen het grandioze, maar ook en misschien veel meer het alledaagse "aardige" geeft het herkenbare, het vertrouwde. In Schiebroek kan dat de bewaarde polderstructuur en de "tuinstad"conceptie zijn; wie weet wat het eigene van Zevenkamp zou kunnen worden.

Wat doet de vereniging?

Omdat de gemeente Rotterdam er niet toe komt een monumentenbeleid op poten te zetten, hebben wij het initiatief genomen om van particuliere zijde in een monumentennota aan de gemeenteraad deze zaak aan de orde te stellen.

Wij hebben een voorlopige notitie opgesteld met een aantal aandachtspunten, en deze toegezonden aan een tiental instellingen binnen Rotterdam om, wellicht aan de hand van deze notitie, tot een indringende nota te komen. Een nota die de gemeenteraad moet overtuigen dat een gemeentelijk monumentenbeleid geen uitstel gedooft en dat bij een dergelijk beleid geld weliswaar welkom is, maar dat ook met beperkte middelen véél meer te bereiken is dan thans. En dat ten bate van alle inwoners van deze gemeente.

Sinds wij in augustus onze notitie hebben verstuurd, is van meerdere instellingen een positieve reactie binnengekomen. Wij hopen dat binnen een jaar een goede nota gereed is.

voor het laatst gezien

Terbregseweg no. 13, 15 en 17.
Eenvoudige arbeiderswoningen uit de 2e helft van de vorige eeuw. Deze ontstonden langs de verhoogde polderwegen. Karakteristiek is de eenvoud van architectuur. Beeldbepalend op de kaart.

Bijna vergeten naamgeefster

De Adrianalaan

Schiebroek kent enkele wegen die uit de achttiende eeuw of nog eerder stammen (onder andere Ringdijk, Wildersekade). Bij ons weten is er slechts één weg die in de negentiende eeuw is ontstaan: de Adrianalaan. Die naam werd aan het eind van die eeuw al gebruikt. Alle andere straten en lanen werden eerst in onze eeuw aangelegd.

Echt oude straatnamen plegen in de volksmond te zijn ontstaan, en hangen vaak samen met ligging of gebruik. De namen Ringdijk en Hoge Limiet (eerder: Limietweg) zijn wel duidelijk en ook de oude naam van de Erasmussingel ten noorden van het water ("Achterweg") heeft stellig met de ligging te maken.

Het is heel merkwaardig dat de Adrianalaan al omstreeks 90 jaar geleden naar iemand is vernoemd, juist in een gemeente waar zo weinig wegen waren. Daarnaast is de vraag wie die Adriana was. Daarover doen allerlei geruchten de ronde.

Bij nasporingen in de officiële archieven blijkt niets over de naamgeving; de naam wordt steeds zonder verklaring gebruikt. Bij naspeuren bij oudere inwoners van Schiebroek bleken velen anderen te kennen die het wél zouden weten; we werden als het ware van het kastje naar de muur gestuurd. Op een gegeven moment kwam echter een koopacte uit 1913 te voorschijn, waar de naam van de vorige eigenaar van de Adrianalaan en aanliggende gronden werd genoemd. Via de archieven van de Burgerlijke Stand in diverse gemeenten was het spoor verder te vinden en kwamen we zelfs bij dochters van Adriana terecht. Hoewel nog niet alle feiten vastliggen, kan toch de volgende korte geschiedenis worden verteld.

Op de topografische kaart uit 1849/1850 is nog niets van een weg te zien, hooguit een voetpaadje van de Ringdijk in de buurt van de Adrianalaan naar de (huidige) Meidoornsingel.

Op 1 mei 1851 komen de percelen weiland ter weerszijden van wat de Adrianalaan zal worden in eigendom van Johannes Ruis. Deze Johannes is op 4 maart 1821 in Bleiswijk geboren, maar woonde later in Overschie. Hij werd boer op het land dat zich uitstrekt van Ringdijk tot voorbij de spoorlijn, ongeveer tussen de Larikslaan en de Prunuslaan/Cypreslaan. De boerderij stond tot 1937 op de plaats

waar nu het dubbele huis Ringdijk 18 en 19 staat. Johannes Ruis kreeg vier dochters en daarna op 15 oktober 1864 zijn enige zoon Johannes (Jan genoemd). Deze zoon nu trouwde op 26 juli 1887 met ADRIANA ERKINA VAN BEEK, die op 7 mei 1868 als achttiende en laatste kind van Simon van Beek en Geertje Boumeester in Hazerswoude (Dorp) het levenslicht zag. Elf broertjes en zusjes waren toen al - soms bij de geboorte - overleden.

*Adriana Erkina
Ruis-van Beek,*

*geboren
7-5-1868,
overleden
17-2-1941.*

Foto uit 1929.

Het gezin Van Beek was overgegaan naar de Christelijk Gereformeerde Kerk; Adriana voelde zich beter thuis in de meer praktische sfeer van het hervormde gezin Ruis. In 1888 ging Jan Ruis de vaderlijke boerderij voor eigen rekening exploiteren. Langs zijn boerenreed liet hij enkele arbeiderswoningen bouwen en vier tuindersbedrijven; het pand Adrianalaan 301, hoek Lindesingel is daarvan nog overgebleven. Er kwam een klinkerpaadje van 75 cm breed (voor de paarden) met ter weerszijden een wagenspoor van koolas en puin. Toen ontstond behoefte aan een naam voor deze bewoonde weg; of Jan zijn vrouw toen heeft vernoemd of dat dit al direct na zijn huwelijk gebeurde is niet duidelijk. In elk geval werd de naam door ieder, ook officieel, geaccepteerd. Vijftien kinderen kreeg het echtpaar, waarvan de eerste drie maar kort leefden. Zeven anderen zijn op (zeer) volwassen

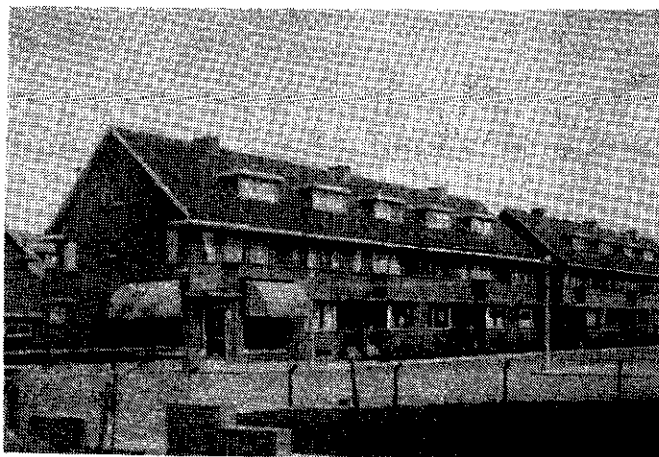
vereniging stedenbouwkundig wijkbehoud hillegersberg schiebroek en terbregge

leeftijd overleden.

Jan Ruis bezat veel ondernemingszin, maar mede door een slechte compagnon zijn de zaken verkeerd gegaan en moest op 30 april 1913 de boerderij worden verkocht. Het gezin heeft toen onnoemelijk trieste tijden doorgemaakt en Jan overleed op 13 september 1925.

Na de levensstormen heeft Adriana nog een tiental jaren in eenvoud en rust mogen leven; op 17 februari 1941 overleed zij in haar geboortedorp. Een geboortedorp dat zich sterk van haar had vervreemd ... De bijgaande foto, die haar kinderen ons ter beschikking hebben gesteld, toont ons Adriana op eenenzestigjarige leeftijd.

De Adrianalaan in 1933 (hoek Kastanjesingel).

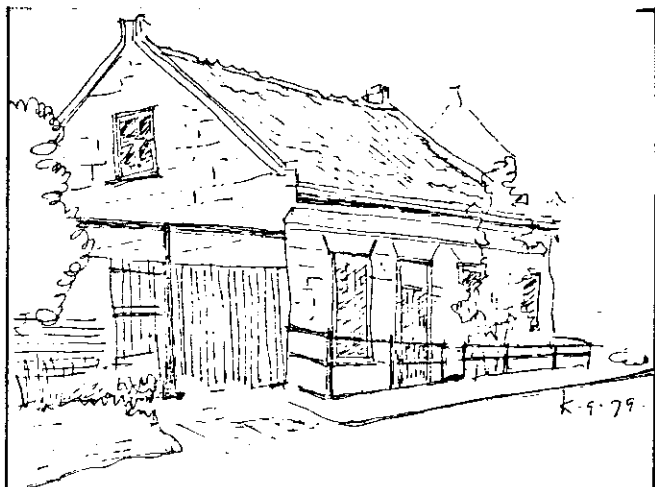
Omstreeks 1915 werd het eerste stukje tuinstad (rond de Plataanweg) aan de Adrianalaan gebouwd. In 1924 wordt deze laan door de gemeente Schiebroek van de vereniging van eigenaren overgenomen. In 1930 begint de bouw van de blokken woningen die nu de voornaamste karakteristiek van de Adrianalaan uitmaken, al zijn er dan hier en daar al eerder enkele vrijstaande en dubbele panden neergezet. Ook wordt dan de verharding van een paar

meter uitgebreid tot de huidige afmetingen. Na 1945 kan nog een enkel blok bijgebouwd worden en ontstaat ten westen van de Lindesingel een industriegebied. De overweg over het spoor, het laatste stukje van de Adrianalaan aan de overkant daarvan en een daar gelegen arbeidershuisje zijn inmiddels al lang verdwenen. Sinds 1932 is er echter aan het aanzien van de Adrianalaan weinig veranderd, zoals een foto uit die tijd laat zien.

Inventarisatiekaart

Met "de kaart" wordt bedoeld een inventarisatiekaart waarop alle gebouwen in Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge zijn aangegeven, ingedeeld in 5 groepen: beschermd monument, monumentwaardig (nog niet beschermd), beeldbepalend en beeldondersteunend. De overige gebouwen zijn "blanco". De inventarisatiekaart ligt ter inzake bij de Vereniging. Hier en daar in deze krant treft u tekeningen aan van bouwwerken in de wijk die karakteristiek zijn en helaas met sloop worden bedreigd.

De wijkraad voor Hillegersberg-Schiebroek heeft deze zomer het besluit genomen om de inventarisatiekaart op een bepaalde manier te betrekken bij haar adviezen aan de gemeente. De strekking van de kaart kan als waarde-indicatie en hulpmiddel dienen om toekomstige bouwplannen te toetsen. Een bouwplan kan immers niet los gezien worden van de ruimtelijke kwaliteit van de al bestaande omgeving. Is hier aanleiding toe dan kan -met de kaart als steuntje in de rug- geijverd worden voor het behoud van deze ruimtelijke kwaliteit, in samenhang met de eigen karakteristiek en de eigen identiteit van de wijk.

voor het laatst gezien

Linker Rottekade 15.
Een eenvoudige dijkwoning uit het eind van de vorige eeuw. Gebouwd in de lengte langs de dijk, zoals bijna alle dijkwoningen. De fundering kwam daardoor zoveel mogelijk op de klei van het dijklichaam. Maar het bleef niet altijd overal waterpas staan, wat op zichzelf geen probleem is. Door verwaarlozing van de eigenaar (de gemeente) onbewoonbaar geraakt. Sloopvergunning aangevraagd. Beeldbepalend op de kaart.

Het structuurplan Rotterdam-Noord

De complete stad en de identiteit van Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge, het kreupele verhaal over de relatie tussen binnenstad en randzone onder het motto "wat de één te weinig heeft, heeft de ander teveel".

De wijkraad ondeugend

In onze vorige publikatie konden we al melding maken van het verheugende feit dat de gemeente begonnen was met de werkzaamheden ten behoeve van het ontwerpen van het structuurplan Rotterdam-Noord, dat naast ons gebied ook Overschie, Zestienhoven en de Spaanse Polder zal bestrijken.

Daartoe is een overlegteam ingesteld waarin naast ambtelijke vertegenwoordigers ook afgevaardigden van de wijkraaden van Overschie en Hillegersberg-Schiebroek zitting hebben.

Daarmee was voor het gemeentebestuur de inspraak vanuit de desbetreffende wijken gedurende de periode van het opstellen van het plan voldoende geregeld. Niet echter, en gelukkig maar, voor onze wijkraad. Deze heeft een werkgroep in het leven geroepen ter ondersteuning van haar vertegenwoordigers in het overlegteam.

En zo kon het dan gebeuren dat gedurende het afgelopen half jaar regelmatig een aantal wijkbewoners, onder de voorbeeldige leiding van het oud-wijkraadslid Annèt van der Knaap, welhaast illegaal het eerste concept-rapport van de vijfde Rotterdamse ambtenaren aan een kritische beschouwing onderwierpen.

Voor onze Vereniging deden dat Marlies Pietermaat en Govert Slob, terwijl ook andere leden van de Vereniging, Dirk Klamer en Jack Fens namens andere instellingen duchtig hun mond en pen roerden. Terzijde zij overigens vermeld dat Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge een verrassend groot aantal, niet altijd even bekende, actiegroepen blijkt te herbergen. Maar goed, de wijkraad was dus in de ogen van de wethouder en zijn dienaars ondeugend geweest en wij insprekers moesten maar eens tonen dat ondeugd ook wel eens loont.

Probleem: voor ons of voor zullie?

Een structuurplan ligt niet zó maar op tafel. Daarvoor zijn verschillende stappen nodig: een probleemanalyse (welke zijn de tekorten en waar liggen ze), het formuleren van doelstellingen (wat willen we met het gebied, welke wensen le-

ven er dienaangaande) en het uiteindelijke ontwerpen van het plan (het oplossen van de problemen en het tegemoetkomen aan allerhande wensen).

Dit verslag handelt over de eerste fase, de PROBLEEMANALYSE.

Ten behoeve van de discussies in de werkgroep had iedere deelnemer een exemplaar ter beschikking van een voorlopig concept-rapport probleemanalyse. Voorlopiger leek niet mogelijk, maar de geschiedenis zou leren dat dit niet meeviel.

Het eerste deel van het rapport betrof een aantal uitgangspunten. En daarin kwam al gauw de aap uit Mentinks mouw. Nadat geconstateerd is, in aansluiting op het gestelde in het in 1977 vastgestelde structuurplan Rotterdam-binnen-de-de-Ruit dat er in de binnenstad voor een aantal woon-, werk- en andere voorzieningen geen plaats (meer) is, wordt gesteld dat het eigenlijk maar niks is met ons gebied: slecht ingericht en onvoldoende afgestemd op de binnenstad. De relatie randzone en binnenstad, zo wordt geschreven, is een verhouding van "wat de één te weinig heeft, heeft de ander teveel!"

Wat ons inziens al te duidelijk naar voren kwam was dat het plangebied, dus ook ons gebied, in de eerste plaats gezien wordt als een opvanggebied voor de eerder genoemde voorzieningen waarvoor binnen de ruit geen plaats (meer) is. Dat Hillegersberg, Schiebroek, Terbregge en Overschie een eigen gezicht hebben, een eigen identiteit, dat kwam niet of nauwelijks aan bod. Naar onze mening wreekt zich hier ook het feit dat de noordelijke randzone niet is opgenomen in het structuurplan binnen de ruit, waardoor we nu geconfronteerd worden met een aantal eerder genomen beslissingen "over ons maar zonder ons".

Wat dit kan betekenen hebben we al kunnen zien aan de verdichtingsplannen voor Schiebroek-Zuid, nog wel gepresenteerd onder het mom van een verbetering van de stedenbouwkundige structuur van dat woongebied. Niet dat de werkgroep het hier mee volledig oneens is, integendeel, een zorgvuldige en minder vergaande verdichting kan inderdaad een positieve bijdrage leveren aan de sociale en stedenbouwkundige structuur van Schiebroek-Zuid.

vereniging stedenbouwkundig wijkbehoud hillegersberg schiebroek en terbregge

Maar waarom nu al beginnen met een voorbereiding tot een wijziging van het desbetreffende bestemmingsplan terwijl we net begonnen zijn met het opstellen van het structuurplan?

De werkgroep heeft hierover dan ook een protestbrief geschreven naar de wijkraad.

De stedenbouwkundige kwaliteiten

Teleurstellend, speciaal voor ons als vertegenwoordigers van de Vereniging, was de geringe aandacht die in het rapport werd besteed aan de stedenbouwkundige kwaliteiten van ons gebied. De enige voor ons belangwekkende opmerking was de erkenning van het belang van het handhaven van het huidige karakter van de Hoge Limiet ten noorden van de Abeelweg.

De werkgroep is overigens van mening dat het behoud van het weiland tussen de Verlengde Molenlaan en de sportvelden en volkstuinen bij de Hazelaarsweg hieraan een positieve bijdrage kan leveren. Een ander voorstel van de werkgroep betreft het Stoopwegkwartier, tussen de Rotte en de noordelijke randweg. Bij de gemeente leven plannen hier woningen en bedrijfsjes te bouwen. De grondslag is echter zeer slecht; in de werkgroep is daarom het idee geopperd hier een "natuurbos" te creëren.

Maar, zoals gezegd, de paragraaf over de stedenbouwkundige kwaliteiten van Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge was minnetjes. Daarom is door Jack Fens, in samenwerking met Dirk Klamer en Govert Slob, hierover een uitvoerige notitie opgesteld die door de werkgroep is overgenomen. In deze notitie wordt niet alleen een opsomming gegeven van al die gebouwen, straten en plekken die wij als Vereniging waardevol achten, maar wordt tevens de nadruk gelegd op het volledig ontbreken van een beleid van het gemeentebestuur in deze. En dat terwijl we in Rotterdam, in vergelijking met andere steden, zo weinig monumentale gebouwen en fraaie stadsgesichten hebben.

Onder deze paragraaf behoren zeer zeker ook de Bergse Plassen aan de orde te komen. In de werkgroep zal hieraan een aparte bespreking worden gewijd, in aansluiting op de discussies over de Watersportnota van de gemeente en de Plassennota van de wijkraad.

Tenslotte

Er is de afgelopen maanden veel werk verzet door de werkgroep, en zeer onbescheiden voegen we daaraan toe dat de vertegenwoordigers en anderszins aanwezige leden van onze Vereniging een aardige duit in

het zakje hebben gedaan. De vraag is echter of het veel zal uithalen.

In de tweede versie van het rapport, het deel I van het voorontwerp structuurplan, is de inleiding wat genuanceerder dan in de voorlopige versie. Maar alles bij elkaar genomen lijkt het er op dat de opmerkingen van de wijkraadvertegenwoordigers, en daarmee van de werkgroep, min of meer voor kennisgeving worden aangenomen.

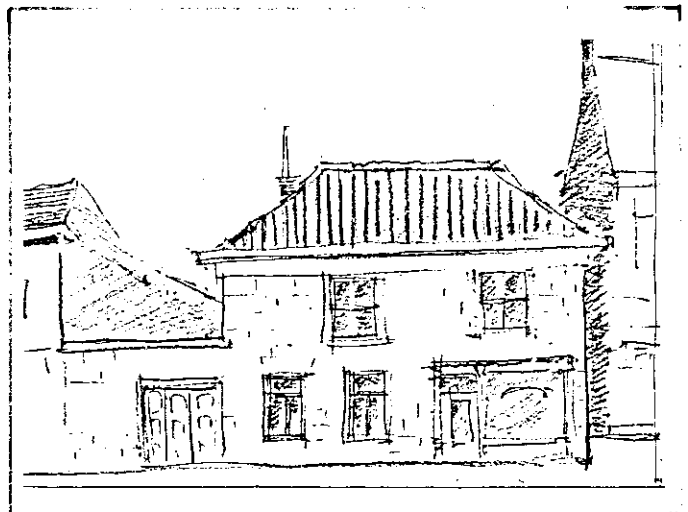
Maar één troost is er, mocht het op de officiële inspraakronde na de formulering van het plan aankomen, dan is er voldoende materiaal verzameld ten behoeve van eventuele acties tegen onderdelen van het plan. Maar het zou wel jammer zijn als het zover zou moeten komen. De kwaliteit van het plan en de snelheid van de besluitvorming kunnen alleen maar baat hebben van een vroegtijdige inschakeling van de burgers bij de planvorming.

We hebben in het voorafgaande aandacht geschonken aan enkele hoofdpunten uit de discussies binnen de werkgroep. De ruimte ontbrak voor een uitvoeriger beschouwing. Daarvoor kan worden verwezen naar het eindverslag van de werkgroep over de eerste fase, dat aan de wijkraad zal worden voorgelegd.

voor het laatst gezien

Bergse Dorpsstraat

Eind vorige eeuw ontwikkelde zich langs de Bergse Dorpsstraat deze bebouwing van middenstandswoningen voor bedrijvigheid en handel. Duidelijk in de vormgeving onderscheiden van de boerderijen verderop en daardoor karakteristiek voor de dorpskern. Monumentwaardig op de kaart.

Bergse Plassen in de aandacht

Wie op een mooie voorjaarsdag eens een keer met de rondvaartboot van Plaswijck heeft meegetuft kan erover meepraten: een aardig tochtje, waarop veel te zien valt. Water, pril groen, en..... boten. Ze liggen overal, op het land, in het water en aan steigers. Het zijn er honderden. Een duidelijke illustratie van de ongebreidelde groei die de waterrecreatie de laatste jaren heeft doorgemaakt en waarvan het einde nog niet in zicht is.

Tot besluit

De gemeentelijke Watersportnota (het blauwe boekje dat in juni 1978 verscheen) geeft dit eerlijk toe. Het is een zorgwekkende toestand in de Rotterdamse wateren. Er komen steeds meer en steeds grotere boten. Ook aan de Bergse Plassen is grote vraag naar ligplaatsen, en door die toenemende vraag zijn op diverse plaatsen illegale steigers gebouwd. De Watersportnota geeft cijfers, die duidelijk aantonen dat het té vol wordt op en langs de Plassen. Er zijn ruim tweemaal zoveel ligplaatsen geteld als de - ruim gestelde - ANWB-normen toelaten. En bijna driemaal meer dan de normale, nu geldende normen. Dat liegt er niet om. Tijdens mooie zomerweekenden is dat goed te zien. Het lijkt dan wel spitsuur op de Plassen. Daartoe wordt nog bijgedragen door de windsurfers, die in toenemende mate beslag op het water leggen. Ook deze sportieve vorm van recreatie eist tegenwoordig een plaatsje op. Het is erg plezierig wanneer zoveel mensen van het water kunnen genieten. Maar als je elkaar (letterlijk) steeds in het vaarwater zit is de aardigheid er gauw af. Ruimte en rust zijn voorwaarden voor echte ontspanning. En daar komen de meeste mensen toch voor?

Stoom van de ketel

De gemeentelijke Watersportnota geeft een aantal mogelijkheden aan om de druk op de Rotterdamse wateren te verminderen: registratie van boten, een vergunningstelsel en een waterzonering (welke boten in welk water mogen varen). Daarbij is het streven er op gericht de nu illegaal gemeerde boten op andere plaatsen onder te brengen. Het blijkt echter een probleem te zijn dat voor iedere boot, die een clandestien plekje verlaat, een andere terugkomt die snel dit plekje weer inneemt. Daardoor ontstaat een averechts effect. Zo komen er namelijk steeds meer aanlegplaatsen en boten terwijl men dit juist wil voorkomen. De Watersportnota onderkent dit gevaar. Er wordt voorgesteld "om in principe de vraag naar lig-

plaatsen niet verder te stimuleren door het aantal ligplaatsen vooreerst niet uit te breiden".

Een bouwstop voor steigers dus, het lijkt een simpele oplossing van het probleem. Maar in de praktijk blijkt de Rotterdammer met het lage inkomen daarvan de dupe te worden: door de grote vraag naar ligplaatsen hebben alle particuliere jachthavens hun liggeld zó verhoogd, dat het voor gewone mensen niet meer op te brengen is. Zij komen met hun bootje (toegegeven, het is een rare beeldspraak) op straat te staan. Een bouwstop zonder begeleidende maatregelen die ongewenste neveneffecten teniet doen, is niet verantwoord.

De rol van de wijkraad

Niet alleen de gemeentelijke beleidsmakers hebben zich de laatste jaren met de Bergse Plassen bezig gehouden. Ook de wijkraad voor Hillegersberg-Schiebroek heeft zich in allerlei problemen rond onze Plassen moeten verdiepen: de toestand van de oevers, bouwplannen, de watervervuiling, de aanleg van openbaar groen langs de Plassen, steigeruitbreiding, overlast door speedboten, de ontwikkeling van de windsurfsport, om maar enkele der belangrijkste zaken te noemen.

Bij de beoordeling van bouwplannen en steigerbouw is niet zonder meer uit te maken wat er wel en niet langs de Plasoevers is toegestaan.

Het uitbreidingsplan dat dit regelt is oud: het dateert uit 1947 en geeft voornamelijk hoofdlijnen aan. Wel duidelijk omschreven is de "intentie" van het plan d.w.z. de uitgangspunten tot het maken ervan. Deze intentie doet bepaald niet verouderd aan. Citaat: "het plan is erop gericht om het gebied blijvend te bestemmen voor recreatieve doeleinden waarbij het behoud van het natuurschoon vordert dat verdere bebouwing van de oevers die het vrije uitzicht op de Plassen belemmeren wordt voorkomen" (en verder)

vereniging stedenbouwkundig wijkbehoud hillegersberg schiebroek en terbregge

Een dergelijk oud uitbreidingsplan geeft echter nogal wat armslag aan de gemeente en daarvan is sinds 1947 ruimschoots gebruik gemaakt, helaas niet altijd in overeenstemming met de "intentie" van het plan.

De wijkraad heeft de gemeente verschillende malen op de knelpunten in het Plassengebied geattendeerd. Volgens de wet op de Ruimtelijke Ordening - aldus de wijkraad in 1976 - moeten bestemmingsplannen iedere tien jaar worden herzien. Moest het Plassenplan niet eens grondig onder de loupe genomen worden? De gemeente was daartoe in 1976 niet bereid. Men had alle mankracht nodig voor het Structuurplan Rotterdam-binnen-de-ruit, dat inmiddels werd voltooid. Nu, in 1979, is de stadsgordel buiten-de-ruit in de aandacht gekomen. Er wordt (zie elders in deze krant) gewerkt aan een structuurplan Rotterdam Noord. In dit kader zal er ook een visie ontwikkeld moeten worden omtrent de toekomst van de Bergse Plassen.

De wijkraad heeft alvast een eigen bijdrage tot de discussie hierover geleverd: de Nota "Bergse Plassen" 1979.

Deze bevat een aantal aanbevelingen, die inmiddels aan het college van B. en W. werden toegestuurd.

De Vereniging kan zich grotendeels vinden in de aanbevelingen die worden gedaan. Eén ervan luidt als volgt:

"Omdat de opnamecapaciteit van de Plassen haar maximum heeft bereikt en ver heeft overschreden mag het aantal ligplaatsen niet verder worden uitgebreid en een dwingend halt is derhalve op zijn plaats." De praktijk van het dagelijks leven confronteerde de wijkraad tegelijkertijd met twee aanvragen voor de bouw van nieuwe

steigers. De gemeente vroeg een positief advies over een bouwplan voor 30 ligplaatsen (22 nieuwe en de vervanging van 3 bestaande) aan de Voorplas, en voor de bouw van maar liefst 87 nieuwe ligplaatsen aan de Achterplas.

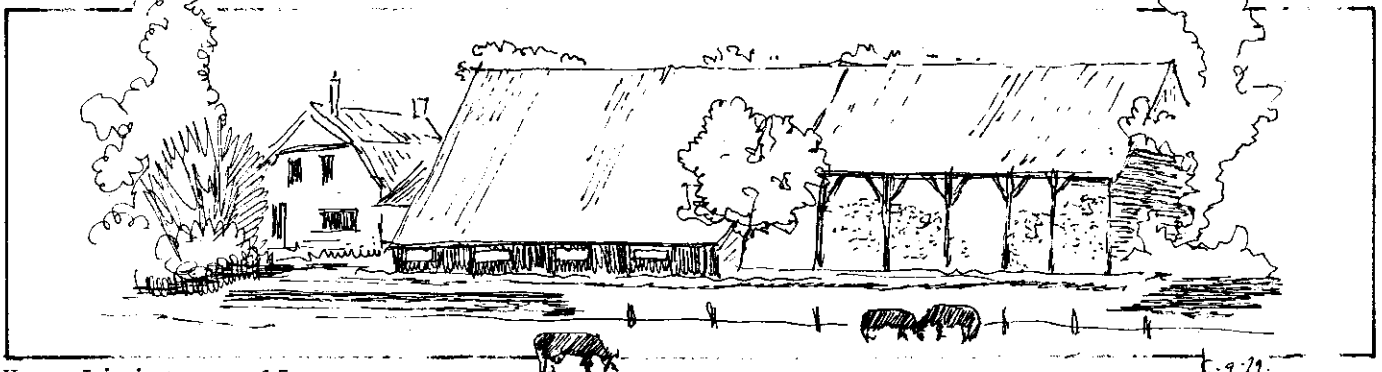
Ondanks de ferme uitspraak van de wijkraad, die hiervoor werd geciteerd, werd er in augustus j.l. positief over de bouw van al deze nieuwe ligplaatsen geadviseerd.

Niet de hele wijkraad stond achter dit advies. De commissie Ruimtelijke Ordening plaatste de vraagtekens die hier uitermate op zijn plaats zijn. Het valt immers nauwelijks met elkaar te rijmen wanneer er enerzijds een positief advies wordt uitgebracht over een forse uitbreiding van het aantal ligplaatsen, zonder restricties ten aanzien van sanering elders langs de oevers, terwijl men anderzijds duidelijk uitspreekt "dat een dwingend halt moet worden toegeroepen aan verdere uitbreiding van het aantal ligplaatsen."

Een dergelijke tweeslachtigheid maakt, om het zachtjes uit te drukken, de wijkraad er niet geloofwaardiger op.

Tenslotte een meer opwekkend bericht. Gedeputeerde Staten heeft aan de gemeente meegedeeld dat er voor motorboten op de Bergse Plassen een maximumsnelheid zal worden vastgesteld van 6 km.per uur. Al jarenlang wordt er vanuit de wijk actie gevoerd om het varen van speedboten te weren. De golfslag, die door snel varen wordt veroorzaakt, doet de oevers afkalven en bezorgt veel schade aan beschoeiingen. Dit zal dus, wanneer de gemeente geen bezwaren heeft tegen het voornemen van GS, binnenkort tot het verleden behoren.

voor het laatst gezien

Hoge Limiet no. 15.

Boerderij uit 1903. Geeft prachtig de sfeer weer van het agrarische polderlandschap zoals het nog overgebleven is in het hoekje Doenkade en Verlengde Molenlaan.

Beeldbepalend op de kaart. Bovenstaande tekening werd, evenals de andere, kleinere tekeningen in deze krant, gemaakt door de heer D. Klamer.

de Sluiswachter vertelt....

De tjalken schieten aan tussen de strakke dijken en vullen 't glad kanaal met driftig schuimgedruis, Totdat zij met een vaart de lange zeilen strijken en glijdend binnegaan in 't veilig vak der sluis.

Het lijkt wel alsof de dichter Jan Prins zijn gedicht "De Schutsluis" op de Boterdorpse Verlaat geschreven heeft, zo volledig geeft het de sfeer weer die hier eens was. Eens was, ja, want schepen worden er niet meer geschut. De beurt-, mest- en spoelingschippers varen niet meer. Allang voltooid verleden tijd.

Ook de vaart langs de Strekkade is geen waterverbinding meer tot aan Leiden toe, zoals vroeger. Toch heeft het houten juksluisje nog een belangrijke functie. Vers water voor de tuinders en andere belanghebbenden in Bergschenhoek, Bleiswijk, en ga zo maar door.

Henk Storm (75) kan er lang over praten: "Nee, de sluiswachter ben ik niet. Dat is Tabink, A.C. om precies te zijn. Ik vervang hem met de vakantie, en dat is nu het geval. Een aantal jaren geleden nam hij het over van de ouwe Albert Vente, die dat tot zijn 85e jaar deed. Hij was de laatste sluiswachter uit een geslacht van sluiswachters en rietvlechters. Jazeker, zij bedienden de sluis 200 jaren lang.

Gelukkig is de sluis tot monument verklaard en men is daar druk mee in de weer. De zware balken en stutten van o.a. Amerikaans eiken, die nu nog op een stapel op de wal liggen, getuigen ervan. Puur vakmanswerk; de gemeente Rotterdam heeft het in uitvoering genomen. Het is dan ook zeer uniek. Alleen ergens in Friesland moet er nog een dergelijk type sluis bestaan.

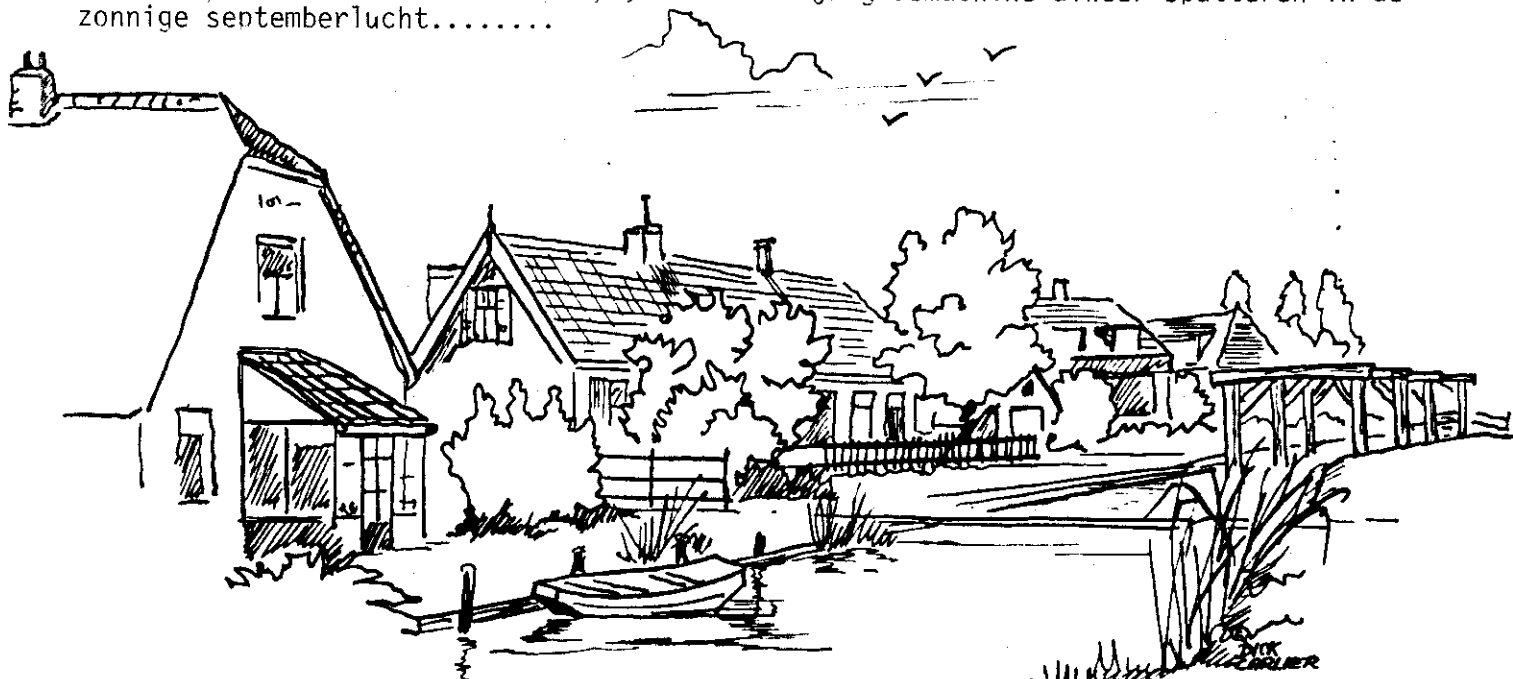
Ja, er is veel veranderd hier. De oude sluiswachterswoning tegenover het sluisovergangetje is omgebouwd tot een riante bungalow. Fraai behouden in zijn oorspronkelijke vorm, met gevelsteen en al."

Henk Storm woont zelf op de punt van het Verlaat, dat in de Rotte uitsteekt. Bergs(ch)e Verlaat, zoals de oude Bergenaars nu nog steeds zeggen. Het oude stoere huis met de witte voorgevel en het rieten dak, daar bewoont hij een gedeelte van. Boven in de gevel prijkt het trotse jaartal 1772. Een benijdenswaardige plaats om te mogen wonen.

Hij is ermee vergroeid, al vijf en veertig jaar lang, met alle lief en leed. "Ik hoop hier tot mijn dood te mogen wonen" zegt hij.

"Nog vele jaren en geniet er maar van" zeg ik, als we met een stevige handdruk afscheid nemen.

Als ik op de fiets stap en weerijd, hoor ik zijn grasmachine alweer sputteren in de zonnige septemberlucht.....

uitnodiging

Wat doen ze met onze wijk?

Wanneer een vereniging zich met het wijkbehoud bezig houdt, lijkt dat een blik naar het verleden te zijn. Wanneer onze vereniging terugkijkt is dat echter niet om de pure nostalgie. Wij vinden het belangrijk, dat men zich thuis kan voelen in zijn eigen woonomgeving en dáárom hechten wij veel belang aan het typisch eigene van Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge. En daarom vinden wij, dat de plassen, de karakteristieke gebouwen en de "sfeer" behouden moeten blijven. En dat nieuwbouw moet passen in wat er al is.

In 1977 hebben wij U in een bijeenkomst in de Castagnet in Schiebroek getoond wat wij alsoo aan waardevolle aspecten in de wijken hebben gevonden. Deze uitbeelding van onze inventarisatiekaart (en een lezing door een medewerker van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg) mochten zich in een grote belangstelling verheugen.

In 1978 was het thema van een dergelijke avond "De wijk is 1000 x Uw huis". Wat doen we met het huis waar we zelf in wonen? Ook zelf kunnen we eraan bijdragen dat onze omgeving er plezierig uitzielt; we zien immers dagelijks het huis van de buurman een eindje verderop. Bewaren we die mooie oude deur; hoe verven we ons huis; hoe vertimmeren we? -

Op 19 november a.s. belegt de vereniging weer een avond. Nu zal het thema zijn:

Wat doen ze met onze wijk?

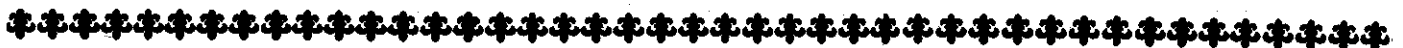
De bewoners kunnen dan zelf wel wat doen aan het aanzicht van de wijken; veel groter kunnen de gevolgen zijn van maatregelen van hogerhand. Dat verklaart het "ze" in het thema: wat doet (onder andere) de gemeente? Met structuur- en bestemmingsplannen, bouw- en woningtoezicht, welstandscollège enzovoorts heeft de gemeente (en met subsidievoorwaarden en allerlei voorschriften ook het Rijk) een grote invloed op de verdere ontwikkeling van ons woongebied. Zijn onze wijken slechts een onderdeel van de hele gemeente, of gaat het (ook) om de woonbelangen van de wijkbewoners?

Hierop willen wij op 19 november in enkele toespraakjes ingaan; daarna kan er over deze punten met een forum worden gediscussieerd.

Ook in deze publicatie wordt uitvoerig op enkele aspecten van dit onderwerp ingegaan - zowel op problemen van vandaag de dag, als op enkele zaken die samenhangen met het bestaande waardevolle in onze wijken.

Als plaats van samenkomst hebben wij ditmaal weer eens voor Hillegersberg gekozen, namelijk voor Restaurant "De Plas" aan de Straatweg 107, waar wij onze leden en donateurs verwachten voor een korte ledenvergadering om 20.00 uur. De hoofdmoot van de avond begint om half negen. Dan is iedere belangstellende van harte welkom!

maandag 19 november 1979

Aan deze publicatie hebben meegewerkt: Dick Carlier, Jack Fens, D. Klamer, Leen Kok, Stien Kuperus, G. Slob, Ank Tuijnburg Muijs, G. Tuijnburg Muijs, D. van der Veen en J.J. Zanstra.

De lay-out werd verzorgd door Barbara van der Waal.

UITGAVE van de Vereniging Stedenbouwkundig Wijkbehoud Hillegersberg, Schiebroek en Terbregge. Secretariaat: Bergse Plaslaan 11. Giro: 3880381.